

**salgın ve
ekolojik
yıkım
raporu**

11 MART - 10 MAYIS 2020

HALKEVLERİ EKOLOJİ ÇALIŞMA GRUBU

DOĞA VE HALK SAĞLIĞI DEĞİL, YAĞMACI ŞİRKETLER KORUNDU

Bütün dünya Covid-19 pandemisiyle mücadele ediyor. Salgın bir halk sağlığı sorunu fakat dünyayı yönetenlerin salgını ele alış biçimi ekonomik ve politik çıkarlarının ötesine geçmiyor. Türkiye'de de durum farklı değil. Koronavirüsün kaynağının doğaya ve yaban hayatına müdahalede olduğu ve önlem alınması gerektiği bilim insanları tarafından sık sık dile getiriliyor olsa da doğanın ve yaşamın talanına devam ediliyor. Hatta AKP iktidarı ve onunla palazlanan sermaye grupları için insanların sokağa çıkmakta zorlandığı bu dönem yeni yağma projeleri açısından bir fırsat olarak değerlendiriliyor. Bilim ve halk ne derse desin rant için, kar için ormanlar yok ediliyor, toprak ve su tüketiliyor, hava kirletiliyor. Neo liberal kapitalizmin ve onun tek adam iktidarlarının ne Türkiye'de ne de dünyada halka vadettiği iyi bir yaşam yok.

Çoğumuz salgın döneminde endüstriyel üretimin, ulaşım hareketliliğinin ve insan faaliyetlerinin azalması sonucu ortaya çıkan doğal duruma seviniyoruz. Boğazda yunusların yüzüşünü, Lüleburgaz deresinin yeşerdiğini görmek güzel ancak koronavirüs salgınıyla boğuştuğumuz bu iki ayda doğaya ve yaşam alanlarımıza yapılan müdahaleler durumun hiç de görüldüğü gibi olmadığını söylüyor.

Halkevleri Ekoloji Çalışma Grubu olarak ülkemizde ilk Covid-19 vakasının ortaya çıktığı 11 Mart tarihinin üzerinden geçen iki aylık süreçte yapılmak istenilen yıkım ve rant projelerini, bu projeler gerçekleşebilsin diye Saray iktidarının sermayeyi nasıl desteklediğini, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın rant projeleri için nasıl çalıştığını, bu projeler yüzünden oluşacak su ve hava kirliliğinin bu süreçte insan sağlığını nasıl etkileyeceğini ve bu sürecin hayvan haklarını nasıl etkilediğini içeren bir rapor hazırlamaya çalıştık.

Bu rapor iktidarın ve sermayenin doğaya ve yaşama düşmanlığının iki aylık belgesi. Halkın sağlığı için çalışan bir hükümet bu süreçte inşaat şirketleri için yapılan bütün köprü, otopan, hava limanı, kanal gibi rant projelerinden vazgeçer ve bu projeler için harcanacak parayı veya bu

şirketlere verilen garanti ödemelerini salgınla mücadele için kullanabilirdi. Bu süreçte doğaya müdahale eden bütün projeleri durdurup yenilerinin yapılmasını engelleyebilir, başta termik santraller olmak üzere çevre kirliliğine neden olan santralleri kapatabilirdi. İklim krizine karşı acil eylem planı oluşturabilir su kaynaklarının korunması için yasal düzenlemeler yapabilirdi. Tarım alanlarını rant projelerine açmayıp doğayla uyumlu bir tarım politikası geliştirebilir, küçük üreticiyi destekleyen önlemler alabilirdi... Bu iki ayda bunların hiç biri olmadı. Ekoloji mücadelesi verenler salgına rağmen rant fırsatçılığını yapamazsınız derken ülkeyi yönetenlerin yüzü bile kızarmadı.

Türkiye'de salgın yönetiminin ilk evresi denilebilecek iki aylık döneme dair bir belge oluşturmaya çalıştık. Şimdi "normalleşme" denilen yeni bir evreye geçiliyor. Bu döneme bir çoğu kent suçu olan ve insanları kapalı çarşılarla mahkum eden AVM sahiplerinin çıkarı düşünülerek başlandı. Saray iktidarının tarafı belli. Doğayı ve yaşamı savunanların da. Beton sevicilerin, enerji şirketi koruyucuların iktidarının son bulduğu; doğanın, hayvanların, halkın haklarının korunduğu sağlıklı günler için mücadeleden vazgeçmeyeceğiz.

İÇİNDEKİLER

Bölge bölge korona fırsatçılığı

Korona fırsatçılarının dayanağı Saray hükümeti

Salgın döneminde hayvan hakları ihlalleri

Salgında verilen ÇED olumlu kararları

Termik santral bölgeleri hava kalitesi değerleri

Salgın döneminde su ve hava kirliliğinin insan sağlığına etkileri

bölge bölge korona fırsatçılığı

4

Covid-19 salgın döneminden en çok akılda kalacaklardan biri kuşkusuz bu süreci fırsat bilip doğanın, yaşam alanlarımızın, kentlerimizin rant uğruna yağmalanması olacaktır. Aşağıda internet taraması sonucu oluşturduğumuz koronada rant fırsatçılığı listesini bulacaksınız. Atladıklarımız, süreci hala devam eden ya da durdurulan projeler mutlaka vardır. Eksik bıraktıklarımız şimdiden affola. Çünkü burada yazan ya da yazmayan her saldırının, her fırsatçılığın karşısında mutlaka direnenler var. Bu nedenle listedeki yağma haberleri içimizi karartmasın. Bu dönemde kazanılan mahkemeler, iptal edilen ÇED olumlu kararları, fiilen engellenen faaliyetler, tepkiler sonucu hükümeti bile geri adım attıran kampanyalar oldu. Biliyoruz ki, Covid-19 salgınının ülkemizde görüldüğü iki aylık süreçte bile kepçenin önüne yatarak, mahkemeye başvurarak, sosyal medya üzerinden kampanyalar yaparak kentleri ve doğayı bu gözü dönmüş rant çetesine karşı savunanlar asla vazgeçmeyecek.

marmara bölgesi

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı belediyeleri yok sayıp kamu arazilerini rant projelerine açmaya devam ediyor. İstanbul Tuzla'da, 43 dönüm kamu arazisi plan tadilatı yaparak ticaret-turizm ve konut alanına dönüştürüldü.
- Kaz Dağları'nı altın madenciliği ile talan etmek isteyen Alamos Gold ve Doğu Biga Madencilik şirketine karşı Kirazlı Balaban'da 9 ayı aşkın süredir nöbet tutan yaşam savunucularına toplamda 57240 TL para cezası kesildi.
- Edirne'nin Saros Körfezi'ne yapılmasını planlanan FSRU Liman ve Boru Hattı Projesi için verilen Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) olumlu kararı, Edirne İdare Mahkemesi'nce iptal edilmesine rağmen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İnceleme Değerlendirme Komisyonu (İDK) toplantısı yapılmasına karar verdi. Bakanlığın kararına tepki gösteren yöre halkı "Hukukun arkasından dolanıyorlar. Mahkeme kararlarını ve bilirkişi raporlarını görmezden geliyorlar" dedi.
- Borusan EnBW Enerji ve bağlı şirketi Boylam Enerji'nin Çanakkale ve Çan ilçesinde yapmak istediği RES projesi için gerekli olan İmar Değişikliği yapılmadan çalışmalara başladığı ortaya çıktı.
- Çanakkale'nin Yenice ilçesi Kazdağları ekosistemi içinde yer alan Çırpılar'a yapılmak istenen termik santrale karşı oluşan yoğun tepki mahkemenin ÇED olumlu kararını iptal etmesini sağladı.
- Keşan'a bağlı Sazlıdere Köyü'nde BORU HATLARI İLE PETROL TAŞIMA A.Ş. tarafından yapılması planlanan SAROS FSRU GEMİ İSKELESİ projesinin ÇED (Çevresel Etki Değerlemesi) süreci başlatıldı.

Kaz Dağları'nda nöbet tutan yaşam savunucularına 'çevre düzenini bozmak'tan 57 Bin TL Ceza

6

- Kaz Dağları'nda altın madenine karşı süren çadırılı nöbetin 270. gününde Çanakkale Orman Müdürlüğü tarafından yaşam savunucularına alanı boşaltmaları yönünde tebliğde bulundu. Çanakkale İl Hıfzısıhha Kurulu kararıyla yapılan tebliğde Covid-19 salgını bahane gösterildi.
- Tekirdağ'da özelleştirilen Tekirdağ Uluslararası Limanı, şimdiki adıyla Ceyport Tekirdağ Uluslararası Limanı'nda kurulması planlanan likit tank çiftliği projesi kapsamındaki kimyasal depolama alanının temelleri deniz kıyısında atıldı.
- AKP'li Balıkesir Büyükşehir Belediyesi ekipleri, İlçe Kaymakamı Abdülkadir Demir'in yeni konutuna kapı açmak için 25 adet kök selvi ağacını kesti.
- Bursa'nın Nilüfer ilçesinde, Çalı'da yapılmak istenen hidroelektrik santral (HES) inşaatı, bölge halkının itirazlarına rağmen sürüyor. Yapılan ihaleyi AKP'li Gölarmara Belediye Başkanı Kamil Öz'e ait Şükra Enerji San. ve Tic. Ltd. Şti kazandı. ÇED onayını da alan firma, zaman geçmeden çalışmalara başladı.
- Edirne'nin Keşan ilçesine bağlı Erikli, Yayla, Danişment ve Mecidiye köylerindeki kumsal ve kıyılarda bulunan 11 adet alan Muğla Turizm Çevre Vakfı – Turizm ve Ticaret Limited Şirketi (MUÇEV) tarafından 1.8 milyon + KDV bedelle ve 10 yıllığına kiralandı.
- İstanbul Samandıra'daki bir askeri alan ve Atatürk Havalimanının çalışır durumdaki pistleri sahra hastanesi adı altında yapılaşmaya açılarak yok ediliyor.

- İstanbul Büyükşehir Belediye (İBB) Başkanı Ekrem İmamoğlu, Haydarpaşa ve Sirkeci Garları ile ilgili ihale itirazlarının mahkeme tarafından reddedildiğini duyurdu.
- Bursa Yenişehir Kirazlıyayla köyünde kurşun, bakır ve çinko ocağı işleten Lübnanlı Meyra Medencilik köylülerin karşı çıkmasına rağmen kapasite artışı için yürüttüğü faaliyette ağaç kesimine başladı. Köylülerin direnişiyle çalışmalar durduruldu.
- Trakya'da sayıları sürekli artan Rüzgar Elektrik Santralleri için Kırklareli Pınarhisar ve Vize'de kapasite artışına ÇED olumlu kararı verildi.
- Tekirdağ Kırıkköy'de RES kapasite artışı için ÇED süreci başlatıldı.
- Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "İstanbul'un her yerinden görünmesini" istediği Büyük Çamlıca Camisi'nin dibindeki Kirazlıtepe Mahallesi'nde kentsel dönüşüm koronavirüs dinlemiyor. İnşaatlarda işçiler maskesiz bir şekilde durmaksızın çalıştırılıyor.
- Mega rant projesi Kanal İstanbul'un etki alanında kalan tarihi Odabaşı ve Dursunköy köprülerinin taşınması ve yeniden yapımı ihalesi gerçekleştirildi. Salgın günlerinde yapılan maskeli ihale büyük tepki topladı.
- Daha önce bölge halkının direnişiyle iptal edilen, Şile ve Kandıra arasında onlarca köyü yok edecek Sungurlu Barajı projesine ÇED olumlu kararı verilmesine karşı bölge halkı iptal davası açmak üzere çalışmalara başladı.
- Çanakkale Kirazlı'da altın madeni açmak isteyen Alamos Gold'un Türkiye taşeronu Doğu Biga Madencilik, Kumarlar Köyü'ne inşa etmek istediği baraj projesi için, köylülere mera alanlarını boşaltmaları yönünde baskı yapmaya devam ediyor.
- Üsküdar Belediyesi tarafından 49 yıllığına bedelsiz AKP'ye yakın vakıflardan Aziz Hüdayi Vakfı'na verilen Acıbadem'deki Tibaş Parkı'na (Şehit Mete Sertbaş Parkı) yapılan yurt inşaatı 2 kez İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) yetkilileri tarafından mühürlenmesine rağmen virüs de tanımayarak kaçak inşaat tamamlandı. Yurt inşaatında hem imarsız, hem 1 kat kaçak hem de park alanı yurdun arka bahçesi haline getirildi.

- Aydın'ın Efeler ilçesi Yılmazköy mahallesinde jeotermal kuyusunda patlama meydana geldi. Sokağa çıkma yasağından yararlanan firmanın, mühürlü olan kuyudaki akışkanı boru ile başka kuyuya bağlamaya çalıştığı sırada patlama yaşandığı ortaya çıktı.
- Muğla'nın Milas ilçesine bağlı İkizköy'de yer alan Yeniköy Termik Santrali'ne kömür taşıma bandı yapmak isteyen şirket yetkilileri sokağa çıkma yasağını fırsat bilerek bölgedeki zeytinlikleri kesmek istedi. Ancak şirketin girişimi köylüler tarafından engellendi.
- Muğla Fethiye'deki Kayaköy ve Ölüdeniz mahalleleri sınırlarında bulunan 2 bin 182 hektarlık alanın "sondaj yöntemi ile jeotermal kaynaklar arama faaliyeti" adı altında ihale edildiği ortaya çıktı.
- Muğla Datça Alavara Koyu'nun sit derecesi düşürüldü. Karar, bölgedeki doğal hayatı ortadan kaldıracak yapılaşmanın önünü açıyor. Muğla Çevre Platformu Datça Meclisi karara karşı imza kampanyası başlattı
- Aydın Karacasu'daki JES şirketleri koronavirüs krizini fırsata çevirdi. UNESCO Dünya Mirası listesine giren dünyaca ünlü Afrodisias Antik Kenti'nin bulunduğu bölgede jeotermal kaynak aramak için ÇED süreci başladı.
- Denizli'nin Kale ile Tavas ilçeleri arasında yapılması planlanan Avdan Termik Santrali'nin ÇED raporu onaylandı. Santral 50 bin zeytin ağacının katledilmesine neden olacak.

- Aydın Efeler Kuyucular Mahallesi'nde jeotermal kuyusu kazma işlemi yapan firma çalışanları ile köylüler arasında arbede yaşandı. Bir yurttaş yaralanarak hastaneye kaldırıldı. Kurulan jeotermal tesis önünde toplanan halk, JES firmasının sokağa çıkma yasağını fırsat bilip çalışmalarına devam etmesine tepki gösterdi.
- Muğla'nın Milas ilçesine bağlı İkizköy mevkiinde yer alan Yeniköy Termik Santralini su ihtiyacı nedeniyle İkizköy susuz kalıyor. Termik Santralini su ihtiyacı karşılansın diye su mağduru haline gelen İkizköy halkı, koronali günlerde susuzluğa mahkum edilmeleri karşısında "su bizim hakkımız" diyerek feryatlarını duyurmaya çalışıyor.
- Bilim insanlarının mahkemeye başvurusu sonucu, üniversitenin, Bitki Genetiği ve Tarımsal Biyoteknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin taşınmasına ilişkin çalışma için Denizli İdare Mahkemesi yürütmeyi durdurma kararı verdi.
- Muğla'nın Ula ilçesinde Çitlik Ormanı'nda ağaçların kesilmesi tepkiler üzerine iptal edilmişti. Muğla Çevre Platformu, yaptığı araştırmada Çitlik Köyü muhtarının kesim işini alan kooperatifin başkanı olduğu bilgisine ulaştı. Böylece orman kesiminin arkasındaki rant ilişkisi açığa çıktı.
- Muğla'nın Ula İlçesi Çitlik mahallesindeki 30 hektarlık ormanın odun elde etmek için kesimine yeniden başladı. Birkaç gün önce başlayan kesimler yöre halkı ve Muğla Çevre Platformu'nun (MUÇEP) tepkileri sonrası durdurulmuştu.
- Muğla'nın Ula İlçesi Çitlik Mahallesi Taşkesiği mevkiinde 30 hektar yetişmiş orman alanının endüstriyel plantasyon alanı olarak belirlenmesinin ardından ağaç kesimi başladı. Çevre halkının müdahalesiyle ağaç kesimi durduruldu.
- Türkiye koronavirüs salgını ile mücadele ederken Bodrum'da, kaçak olan projesine lansman yapmasıyla tanınan Besa Grup, şimdi de projeyi imardan geçirmek için uğraşiyor. Salih Bezci'nin Yönetim Kurulu Başkanlığını yaptığı Besa Grup, Bodrum Belediyesi'nden kaçak proje için iskan almayı sağlayacak imar tadilat projesi talebinde bulundu.
- Denizli'de Tarım Bakanlığı ve AB destekli 'Yerli Tohum ve Bitki Üretim Merkezi'nin bilim tarlasına Pamukkale Üniversitesi Rektörlüğü'nün talimatıyla dozerle girildi. Prof. Dr. Fevziye Çelebi Toprak yerli tohum tarlasını dozerin önüne yatarak korudu.

akdeniz bölgesi

10

- Antalya'nın Kumluca ilçesinde bulunan köklü tarihe ve eşsiz doğaya sahip Olimpos'ta yapılaşmanın önü açıldı. Dünyaca ünlü 1'inci derece sit alanı olan bölge 3'üncü derece sit alanına dönüştürüldü. Aynı adı taşıyan Olimpos Antik Kenti ise 1'inci derece arkeolojik sit alanı olarak korundu.
- Salda Gölü'nde Millet Bahçesi projesinin yüklenici firması bölgeye iş makinalarıyla girerek beyaz kumları taşıdı. Nereye taşındığı bilinmeyen kumlar oluşan tepkiler sonuncu kamyonla ve kürekle tekrar yerine konulmaya başlandı.
- Maraş merkezdeki Sır Barajı'nın büyük bir kısmı fabrika atıkları nedeniyle siyaha boyandı. Fabrikalar salgın ve kirlilik dinlemeden hala çalıştırılıyor.
- Çinli Gezhouba Group, KAF Teknik Yapı ve General Elektrik işbirliğiyle Isparta'da Eğirdir Gölü için projelendirilen 1000 megavatlık pompaj depolamalı hidroelektrik santralinin (PHES) inşaatına Ocak 2022'de başlanacağı açıklandı. HES için göl suyunun kullanılacak olması gölün idam fermanı özelliği taşıyor. Santralin, Mersin'deki Akkuyu Nükleer Güç Santrali için de enerji kaynağı tamamlayıcısı olacağı ifade ediliyor.
- Mersin Nükleer Karşıtı Platform, koronavirüs salgınına rağmen 6 bin işçinin çalıştığı Akkuyu Nükleer Santrali'nin durdurulması çağrısında bulundu.

**salda gölü*

- Mersin Akdeniz ilçesi Karaduvar mahallesinde doğayı kirleteceği iddiasıyla büyük tepkiye neden olmasına rağmen yapılmak istenen polipropilen tesisi için Toros Tarım AŞ'nin olduğu bölge Özel Endüstri Bölgesi ilan edildi.
- Mersin'in Tarsus ilçesi Yeşil Mahallesi sınırları içerisinde, Karabucak'ta Tarsus Biyokütle ve Atıkların Yakılmasına Dayalı Enerji Üretim Santrali adı altında bir termik santral yapmayı planlayan Biçer Enerji Elektrik Üretim A.Ş'ye karşı Karabucak Çevre İnisyatifi kuruldu. Pandemi sürecinde nihai ÇED raporu bakanlık tarafından onaylandı. ÇED toplantısı geçen yıl halktan kaçırılmaya çalışarak yapılmıştı.
- Burdur'daki Salda Gölü'nde yapılması planlanan 300 bin metrekarelik Millet Bahçesi için çalışmalara başlandı. İhaleyi alan şirket tarafından Salda Gölü çevresine konteynerlar getirildi, beyaz çizgilerle bazı alanlar belirlendi. Salda Gölü'nde çalışmalar koronavirüs salgını ile aynı günlerde başladı.

iç anadolu bölgesi

12

- Ankara'da Saraçoğlu Mahallesi'nde ve ardından Güvenpark'ta başlayan sondaj ve inşa çalışmaları, imar planları iptal edilmesine rağmen devam ediyor. Güvenpark'ın altı oyuluyor. Sahada inceleme yapan mimarlar anıttaki zararları aktarırken, yargı kararlarına uymayan Ulaştırma Bakanlığı yetkilileri hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını duyurdu.
- Sivas Valiliği, doğal sit alanı olarak onaylanması ve koruma altına alınması beklenen Gökpinar Gölü için "Gökpinar Gölü Bungalov Evleri Yapım İşi" ihalesi açtı. Gürün halkı "Ranta açılmasın, koruma altına alınsın" diyerek tepki gösterdi.
- Kültür mirası Beypazarı tarihi kentine 18 kilometre uzaklıktaki Doğanyurt köyü kalker ocağı tehdidi altında. Doğanyurtlular Derneği ve yurttaşlar ocağa verilen ruhsatın iptali için dava açtı.
- Sivas Tarihi Kent Merkezi'nin hem tarihi-kültürel niteliğini hem mimari yapısını bozacak otoparklı, alışveriş merkezli Merkez Camii inşaatına karşı mimarlar harekete geçti. İnşaatın ruhsatsız yapıldığını tespit eden mimarlar, inşaati durdurmayan yetkililer hakkında suç duyurusunda bulundu.
- Ankara'da tarihi dokusu, özđün mimarisi ve yeşiller içindeki görünüşüyle başkent hafızası için önemli bir yere sahip olan ve kent merkezinde akciğer işlevi gören cumhuriyetin ilk toplu konut projesi Saraçoğlu Mahallesi'nde sondaj çalışmalarına başlamıştı. Çevre ve şehircilik Bakanlığı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı, sondaj çalışmalarının ardından ağaç katliamına girişti. Mahalleye sokulan kepçelerle ağaçlar parçalandı.

***gökpınar gölü, Sivas**

- Mamak Belediyesi'ne ait 36502 ada 7 parsel'de bulunan arazi konut ve ticaret alanı olarak satışa çıkarıldı. Şahintepe Mahallesi'nde bulunan arazi, daha önce de cami ve benzin istasyonu olarak kullanılmak istenmişti. Halkın tepkisi sonrası bu karardan vazgeçen belediye, şimdi de arazinin niteliğini ticaret ve konut arazisi olarak değiştirerek satışa çıkardı.
- Türkiye koronavirüsle savaşırken TMSF yönetimindeki Koza Altın İşletmeleri, Eskişehir Sivrihisar'da yaşam alanlarının yakınına siyanürlü ikinci atık depolama tesisi yapılması için harekete geçti. Mahalleli ayağa kalktı.
- Niğde'de altın çıkarma tesisindeki havuzun patladığı ve siyanürün toprağa karıştığı iddiaları üzerine açılan davalar sürerken Gümüştaş AŞ tarafından ikincisi yapılmak istenen cevher tesisi projesine "ÇED olumlu" kararı verildi.
- Eskişehir'de 9 adet jeotermal kaynak arama sahası için ruhsat verileceği açıklandı.
- Mimarlar Odası Ankara Şubesi Pusay Turizm Lojistik Sağlık Gıda LTD ŞTİ'ne kiraya verilen 343 bin 928 metrekarelik Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) alanında çok amaçlı salon adı altında düğün salonu ve restoran olarak kullanılacak bir düzenleme yapıldığını açıkladı.

güneydoğu anadolu bölgesi

14

- Sokağa ıkma kısıtlamasının uygulandığı 31 ilden biri olan Gaziantep'te sokaklar boş kalırken, inşası devam eden "Millet Bahçesi" projesinin yapımı tüm hızıyla sürüyor.
- Ilısu Barajının su toplaması sonucunda, 40 köy bütünüyle sular altında kalırken, 60 köyde de evlerin ve tarım arazilerinin büyük bir bölümü suya gömüldü. Baraj 10.000 yılı aşkın bir tarihi geçmişe sahip olan Hasankeyf'teki kültürel varlıkların sular altında kalmasına da neden oldu.
- Diyarbakır Sur'ları ile Dicle Nehri arasındaki bir bölgede bulunan, UNESCO tarafından dünya mirası kabul edilen Hevsel Bahçeleri'ni millet bahçesine dönüştürmek üzere çalışmalar devam ediyor.

doğu anadolu bölgesi

- Dersim’de, Mutlak Koruma alanındaki Halvori Gözeleri’nde Bungalov Ev Tip Otel işletmeciliği için resmi süreç başladı.
- Erzincan Refahiye Güventepe köyünde, kömür çıkarılması için doğa katliamı yapıldığı belirtiliyor. Köylüler yetkilileri doğa katliamına son vermeye çağırıyor.
- Örenönü Tabiat Parkı içinde bulunan Dersim merkeze bağlı Milli köyünde, yaklaşık 15 yıldır faaliyet yürüten ve Korona günlerinde de çalışmalarına devam eden taş ocağının kapatılması için imza kampanyası başlatıldı.
- Yıllardır bölge halkını zehirleyen iki termik santralin kurulu olduğu Maraş’ın Afşin ilçesinde halk tarafından binlerce itiraz dilekçesi verilmesine rağmen üçüncü termik santrale ÇED olumlu kararı verildi. Karara sert tepki gösteren Ekoloji Birliği: “İnsanlar can derdinde, iktidar sermaye için rant sağlama peşinde!”

karadeniz bölgesi

16

- Tokat'ın Niksar ilçesine bağlı Mercimekli ve Yağmurlu köyleri arasındaki alanda taş ocağı tesisi kurulacak. Köye giden içme suyunun karşılandığı, tarım ve orman alanı olan bu bölgeye patlatmalı kalker ocağı tesisi kurulması için Akhel adlı firmaya izin belgesi verildi.
- Erdoğan'ın memleketi olan Rize'nin Güneysu İlçesine bağlı Gürgen köyünde, hukuksuz şekilde HES yapan Baro Enerji şirketi koronavirüs salgınına da fırsat bildi. Gürgen Deresi üzerinde Yargı'ya taşınmasına rağmen çalışmalarına devam eden HES inşaatı, köyü adeta Kuzey ve Güney olarak ikiye böldü.
- Korona salgını nedeniyle halk evden çıkamıyor ama iktidardan güç alan maden şirketleri çalışmalarını sürdürüyor. Samsun Şahin Dağları'nda pek çok noktada TÜPRAG Madencilik Şirketi sondaj çalışmalarına başladı.
- Samsun, Çarşamba Ovasının ortasında inşaatı sokağa çıkma yasağının olduğu günlerde bile kaçak ve kanunsuz olarak devam eden Çarşamba Biyokütle Enerji Santrali (BES) projesi mahkeme kararıyla iptal edildi.
- Ordu Fatsa'da halkın yıllarca direnişine rağmen faaliyete geçen altın işletmecisi şirket maden arama bölgesini genişletebilmek için kestane ormanı ve fındık bahçelerini katledecek çalışmalara başladı.
- Cengiz Holding'e ait Eti Bakır'ın işlettiği Artvin Cerattepe ve Murgul'daki maden sahasında çalışmalar hala sürdürülüyor. Koronavirüs önlemleri kapsamında piknik yapmak yasaklanırken doğa tahribatına neden olan maden işletmelerinde maden aramak hâlâ serbest.
- Zonguldak'ın Çaycuma ilçesi Çayır Köyü'nde, doğal sit olarak koruma altında bulunan Çayır Mağarası'nın tam üstünde, kendilerinin Bülent Ecevit Üniversitesinden geldiğini söyleyen şahıslar tarafından sondaj çalışması yapılması köylüleri ayağa kaldırdı. Sondaj çalışmasının arkasında bölgede taş ocağı kurma planı olan Ekşioğlu Madencilik'in olduğu açığa çıktı.

- Artvin Yusufeli'de Erarı Elektromekanik Enerji Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, köylülerin tepkisi nedeniyle 6 yıldır yapamadığı HES inşaatı için koronavirüs salgınına fırsat bilerek harekete geçti.
- Bartın Irmağı'nın statüsü turizm yapılması gerekçesiyle Kesin Korunacak Hassas Alandan bir alt kademe olan Nitelikli Doğal Koruma Alanına indirildi.
- Ordu Büyükşehir Belediyesi, 'Sakin şehir' unvanına sahip Perşembe'ye bağlı Çaytepe köyü sınırlarında yer alan, mitolojide Kaptan Yason önderliğindeki Argonotların Herkül ile birlikte 'altın post'u aramak için geldiğine inanılan Yason Burnu Yarımadası'nda doğal yapıyı bozan çevre düzenlemesi çalışmalarına başladı.
- Ordu Büyükşehir Belediyesinin İlküvez Kepeçelik Yaylası'nda, kurulu olan çöp tesisine karşı çadır kurup direnen vatandaşlara operasyon yapıldı, 25 kişi gözaltına alındı.
- Ordu Gürgentepe, Perşembe ve Fatsa'yı kapsayan yeni bir maden sahası arama ruhsatı ihale edildi. Yaklaşık 2000 hektar alanda orman ve fındık bahçeleri tehdit altında.
- Artvin Yusufeli'nde ilçesinde yapılan Yusufeli Barajı ve HES inşaatı bölge halkının itirazlarına rağmen salgın döneminde de devam etti.

Kaynaklar: ekolojibirliigi.org, kuzeyormanlari.org, evrensel.net, sendika63.org, cumhuriyet.com.tr, birgun.net, yesilgazete.org, ilerihaber.org, dokuz8haber.net

18

KORONA FIRSATILARININ DAYANAĞI SARAY HÜKÜMETİ

Covid – 19 salgınıyla boğuştuğumuz bu iki ayda AKP doğayı talan eden şirketlerin faaliyetlerini kolaylaştırmak için çeşitli yasal düzenlemeler yaptı, anlaşmalar imzaladı, yönetmelikler çıkardı.

- Henüz 16 Mart 2020 tarihinde, Türkiye’de 47 vaka görölmüşken, Resmi Gazete’de yayımlanan yeni bir yönetmenlikle ölkenin doğal SİT alanları üzerindeki tüm kararlar, yetkiler, tesciller, ilanlar Cumhurbaşkanlığına bağlandı. Başka bir deyişle, Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik’le birlikte orman ve su hakkındaki tüm karar ve yetkiler, tesciller ve ilanların Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından yapılacağı ilan edildi.
- Türkiye ile İngiliz Rolls-Royce Holdings arasında mini nükleer güç reaktörleri geliştirme ve üretme konusunda anlaşma imzalandı.

- 24 Mart günlü Resmi Gazetede, “Yer Altı Maden İşletmelerinde Meydan Gelen Maliyet Artışlarının Karşılanması Amacıyla Destek Verilmesine İlişkin Karar” yayımlandı. Bu karara göre, 12 Haziran 2019 ve 31 Aralık 2020 tarih aralığını kapsayan döneme ilişkin yeraltı maden işletmelerinde doğan zararların karşılanması amacıyla maden işleten kişilere ve çalışanlara destek verilecek.
- 17 Nisan tarihinde Resmi gazetede yayınlanan “Salgınının ekonomik ve sosyal hayata etkilerinin azaltılması hakkında”ki torba kanun ile sermayenin işini kolaylaştırıcı bir dizi düzenleme yapıldı. İstanbul’a yapılması planlanan rant kanalının üzerindeki iki tarihi köprünün taşınması ihalesinin salgın günlerinde maskelerle yapılması büyük tepkiye neden olmuştu. Bu torba kanunla ihale ve benzeri uygulamalar artık Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nca elektronik ortamda düzenlenebilecek.
- AKP/Saray iktidarının yoksul halk kesimlerine ve işçi sınıfına dönük pandemi önlemlerinin yetersiz kalması üzerine “kaynak yetersizliği” tartışmaları gündeme gelirken, kamu-özel işletmelerindeki (KÖİ) “mücbir sebep” maddesi işletilerek derhal feshin mümkün olduğu ve böylece Hazine garantili projelere milyonlarca lira akıtılmasının önüne geçilebileceği bilgisi ortaya çıkarıldı. “Mücbir sebep” maddesinin gündeme gelmesi üzerine Saray iktidarı yasal bir düzenleme yoluna gitti. 15 Nisan tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan kararla şehir hastaneleri ile ilgili kanun maddesinden “ve davanın Türkiye’de görülmesi” bölümü çıkarıldı. Böylece devletin her sene milyarlarca dolar ödeyeceği şehir hastaneleri konusunda çıkacak bir hukuki ihtilafta Türkiye’deki mahkemeler yetkili olmayacak.
- Koronavirüs salgınında yüzbinlerce kişinin enfekte olduğu ve henüz salgının etkilerini sürdürdüğü bir dönemde devasa kapalı alanlarıyla bilinen alışveriş merkezleri için 11 Mayıs’ta açılma kararı verildi. AVM’lerin havalandırma sistemleri halk sağlığını ve çalışanların sağlığını tehdit ediyor. İç hava kalitesi standartlarını sağlamıyor.

SALGIN DÖNEMİNDE HAYVAN HAKLARI İHLALLERİ

- 20** • Tüm yaşanan bu ekoloji sorunlarında insan merkezli bakış açısının dışına çıkıldığında insan dışı hayvanların yaşadıkları ihlalleri görmeye başlıyoruz. Tür ayırt etmeksizin tüm hayvanlar mal olma statüleri nedeniyle çeşitli hak ihlalleri ile sürekli karşı karşıya kalıyorlar. Ancak pandemi ile beraber bu ihlallerin görünürlüğü azaldı. Üstelik COVID-19'un hayvanlardan insanlara geçtiğine yönelik eksik ve yanlış bilgiler ile hayvanlara yönelik ayrımcılıkta artış görüldü.
- Pandemi öncesi hayvan hakları alanının en önemli gündemi "Hayvanları Koruma Kanunu"nda değişiklik yapılmasına ilişkin çalışmalardı. TBMM Hayvan Hakları Araştırma Komisyonu tarafından hazırlanan rapor, TBMM Genel Kurulu'nda değerlendirilmişti ve kanun teklifine dönüşmek üzereydi. Pandemi ile beraber konu tamamen gündemden uzaklaştırıldı. Komisyon raporunun en önemli özelliği yeni bir kanuna zemin hazırlayacak tavsiyeler içermesi. Raporun son halinde hayvanlar yürürlükteki kanunda olduğu gibi "meta" değil "hisleri olan canlılar" olarak tanımlanıyor. Raporda yunus parklarının kapatılmasından yeni hayvanat bahçelerinin yasaklanmasına, atlı faytonculuğun yasaklanmasından kürk üretim çiftliklerinin kapatılmasına, hayvana karşı işlenen suçların Türk Ceza Kanunu kapsamına girmesinden alınmasından, sokakta yaşamını sürdüren evcillerin yaşam hakkını garanti altına alan önerilere kadar umut vadeden pek çok tavsiye içeriyor. Taslak bu haliyle hayvan sömürüsünü topyekûn ortadan kaldıracak iradeyi taşıyorsa da bu yönde atılacak önemli bir adıma işaret ediyor.

Yeni infaz paketi ile 30.03.2020 tarihinden sonra işlenen suçlarda, failin cezaevinde geçireceği süre sadece 15 gün olarak belirlendi.

- Meclisten geçen infaz paketi ile de hayvan hakları alanı olumsuz yönde etkilendi. Değiştirilen koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik hükümleri, hayvana şiddet uygulayan failin de tutukluluk halini azalttı. Hayvana yönelik şiddet fiilleri için alt sınırı 2 yıl 1 ay olacak şekilde hapis cezası önerilmişti. Yeni infaz paketi ile 30.03.2020 tarihinden sonra işlenen suçlarda, failin cezaevinde geçireceği süre sadece 15 gün olarak belirlendi.
- Karantina süreci ile beraber sokakta yaşayan, ormanlara terk edilmiş olan hayvanların gıda olanaklarına ulaşmaları giderek zorlaştı. Petshop, hayvan bahçeleri (hapishaneleri), atlı faytonlar, barınaklar hayvan hakları aktivistlerinin denetim alanının dışına çıktı. Yaşanan tüm ekolojik yıkımlarla beraber yaşam alanları daralan ve insanların bakımına ihtiyaçları giderek artan insan dışı hayvanların özgürlüğü için çaba göstermemiz gereklidir. Dünya sadece bizim değil milyarlarca hayvanın da evidir.

SALGINDA VERİLEN ÇED OLUMLU KARARLARI

Bütün dünya koronavirüs salgınıyla mücadele ederken, 17 mart 2020 ve 7 mayıs 2020 tarihleri arasın enerji ve maden alanlarında 20 projeye evre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 'ÇED Olumlu' kararı verildi. 'Karantina Günlerinde' verilen kararlar, iktidarın talan ısrarını gözler önüne sermektedir.

22

İL	İLE	PROJE ADI	PROJE SAHİBİ	ÇED ONAY TARİHİ
YALOVA	ARMUTLU MERKEZ	154 kV 1272 MCM GÖKTEPE RES TM-YALOVA TM ELEKTRİK ENERJİSİ İLETİM HATTI	TEİAŐ GENEL MÜDÜR-LĞ	17.03.2020
KONYA	SEYDİSEHIR	ETİ GES (13,2 MWe/13,44 MWp)	ETİ ALÜMİNYUM A.Ő.	18.03.2020
BURSA	İNEGÖL,KELES	ULU RZGR ENERJİ SANTRALİ (129,5 MWm / 120 MWe)	ULU YENİLENEBİLİR ENERJİ ÜRETİM A.Ő.	24.03.2020
ADYAMAN	ÇELİKHAN	RN:201701081 (E:3340224) NOLU IV. GRUP (FELDİSPAT VE FELDİSPAT-FELDİSPATOİD GRUBU) MADEN OCAĞI	ZBAYKUŐ MADENCİLİK SERAMİK SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	24.03.2020
ANKARA	POLATLI	Biyogaz retimi, Kojenerasyon Tesisi (2,956 MWt/2,972 MWe/3,091 MWm),	Polres Elektrik retim İnaaat Tarım Hayvancılık Sanayi ve Ticaret A.Ő.	25.03.2020
ERZİNCAN	KEMALİYE	200702229 (Er:1026891) Ruhsat Numaralı Saha Demir Ocağı ve Kırma - Eleme - Yıkama - Sınıflandırma - ZenginleŐtirme Tesisi Kapasite Artışı	DEMAN MAD. SAN. VE TİC. A.Ő.	26.03.2020
İZMİR	BERGAMA	PERLİT OCAĞI KAPASİTE ARTIŞI (RN:20067180)	CEVAHİRLER MAD. VE KONUT SAN. TİC. A.Ő.	26.03.2020

Salgın ve ekolojik yıkım raporu / 11 Mart – 10 Mayıs 2020

BURSA	INEGÖL	İR: 20053276 (ER: 3064205) KALKER OCAĞI VE KIRMA-ELEME TESİSİ KAPASİTE ARTIŞI	KAYGINLAR TAŞIMACILIK GIDA YEMEK SANAYİ TEKSTİL MOBİLYA DEKORASYON TURİZM-OTOMOTİV-MAKİNA TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.	26.03.2020
KIRKLARELİ	PINARHISAR, VİZE	EVRENCİK RÜZGAR ENERJİ SANTRALİ KAPASİTE ARTIŞI (29 ADET TÜRBİN / 120 MWm)	EVRENCİK RÜZGAR ENERJİSİNDEN ELEKTRİK ÜRETİM A. Ş.	27.03.2020
K.MARAŞ	AFSİN	Afşin C Termik Santrali (1.800 MWe/1836 MWm/ 4.401,84 MWt), Açık Kömür İşletmesi ve Düzenli Depolama Alanı	Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ) Genel Müdürlüğü	27.03.2020
AYDIN	INCIRLIOVA	Sarı Zeybek JES (54 MWe	Gürmat Elektrik Üretim A.Ş	10.04.2020
AFYON KARAHİSAR	SANDIKLI	II-B GRUBU MADEN (MERMER) OCAĞI KAPASİTE ARTIŞI (AR:201900021(ER:3306640)	HÜSNÜ BAŞER	14.04.2020
AYDIN	ÇİNE	Kırma, Eleme, Yıkama, Öğütme, Flotasyon Tesisleri Kapasite Artırımı Ve Revizyonu İle Kurutma, Paketleme Ve HPQ Tesis İlavesi	Kaltun Mad. San. Nak. Ve Akar. Tic. A.Ş.	14.04.2020
MERSİN	TARSUS	Tarsus Biyokütle ve Atıkların Yakılmasına Dayalı Enerji Üretim Santrali (13MWm/12MWe/41MWt)	Biçer Enerji Elektrik İnşaat Üretim A.Ş.	16.04.2020
NEVŞEHİR	ÜRGÜP	201900464 Ruhsat nolu Pomza Ocağı Arama ve İşletme	OSKAR MADENCİLİK NAK. TAR. HAY. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.	17.04.2020
AFYON	SANDIKLI	II-B GRUBU MERMER OCAĞI İŞLETMESİ	DOKU MERMER İNŞ. TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.	17.04.2020
DENİZLİ	ÇAL	3349333 ve 3354697 Erişim Numaralı I-B Grubu Kil Ocakları	Denizli Çimento Sanayi T.A.Ş.	20.04.2020
MERSİN	BOZYAZI	ER: 3334877 NOLU II-A GRUBU KALKER OCAĞI VE KIRMA-ELEME TESİSİ	HCG İnşaat ve Ticaret Anonim Şirketi	20.04.2020
ISPARTA	SÜTÇÜLER	II-B GRUBU MADEN (MERMER) OCAĞI KAPASİTE ARTIŞI (İR:201500340)	Bej Mermer Mad. San. ve Dış Tic. A.Ş.	21.04.2020
ESKİŞEHİR	SIVRIHISAR	KAYMAZ ALTIN VE GÜMÜŞ MADENİ İKİNCİ MADEN ATIK DEPOLAMA TESİSİ	KOZA ALTIN İŞLETMELERİ A.Ş.	30.04.2020

TERMİK SANTRAL BÖLGELERİ HAVA KALİTESİ DEĞERLERİ

Solunum yolu enfeksiyonlarına neden olan Covid - 19 salgını döneminde yaşadığımız yerin hava temizliği her zamankinden daha önemli hale geliyor. Maalesef ülkemizde hava kirliliğine neden olan termik santraller tepkilere rağmen hala faal durumda. Aşağıdaki tablolarda; kömürlü termik santrallerin olduğu bölgelerde mevzuatın belirlediği limit değerleri aşıldığında kanser, üst ve alt solunum yolu enfeksiyonları, astım, alerji, stres, depresyon gibi sağlık problemlerine yol açan partikül madde 10 (PM10), kükürtdioksit (SO2), azotoksitler (NOX) ve karbonmonoksit (CO) parametreleri için sınırların aşıldığı gün sayıları ve söz konusu parametrelerin genel değerleri yer almaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü, Avrupa Birliği ve Ulusal mevzuatımızca belirlenen sınır değerler kapsamında bütün kirlilik parametreleri değerlendirildiğinde Kömürlü termik santrallerin olduğu bölgelerin tamamında hava kirliliği sorunu görülmektedir. Hava kalitesinin tespiti ve kamuoyu ile paylaşılması Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın görevidir. İnsanların sağlıklı çevrede yaşama hakkına dair sorumlulukları olan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı görevini yapmalı ve çevre mevzuatına uygun olarak çalıştırılmayan termik santralleri kapatmalıdır.

Salgın ve ekolojik yıkım raporu / 11 Mart – 10 Mayıs 2020

Çan ÇANAĞKALE	PM10 50µg/m ³ (günlük)	SO2 125µg/m ³ (günlük)	CO 10 mg/m3 (günlük)	NOx 250 µg/m ³ (saatlik)
Aralık 2019	19 gün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
Ocak 2020	17 gün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
Şubat 2020	17 gün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
Mart 2020	18 ün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
AÇIKLAMA	4 ayda 71 gün mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmış.	Sanayi kaynaklı hava kirliliği yönetmeliğine göre 31.10-31.03. tarihleri arasındaki ortalama değer 20 µg/m ³ olmalı ancak söz konusu tarihler arasındaki ortalama:33.17 µg/m ³		Mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmamış.

25

Çatalağzı ZONGULDAK	PM10 50µg/m ³ (günlük)	SO2 125µg/m ³ (günlük)	CO 10 mg/m3 (günlük)	NOx 250 µg/m ³ (saatlik)
Aralık 2019	16 gün	-	31gün	-
Ocak 2020	17 gün	-	31 gün	-
Şubat 2020	8 gün	-	29 gün	-
Mart 2020	16 gün	-	31 gün	-
AÇIKLAMA	4 ayda 57 gün mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmış.	Sanayi kaynaklı hava kirliliği yönetmeliğine göre 31.10-31.03. tarihleri arasındaki ortalama değer 20 µg/m ³ olmalı ancak söz konusu tarihler arasındaki ortalama:26.47 µg/m ³	Tüm günler mevzuatta belirlenen limit değerleri aşılmış...Max 10 mg/m3 üst sınır... Ancak 4 aylık ortalama 997.96 mg/m3	Mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmamış.

halkeuleri ekoloji çalışma grubu

Soma MANİSA	PM10 50µg/m ³ (günlük)	SO2 125µg/m ³ (günlük)	CO 10 mg/m3 (günlük)	NOx 250 µg/m ³ (saatlik)
Aralık 2019	21 gün	26 gün	31gün	-
Ocak 2020	20 gün	19 gün	31 gün	-
şubat 2020	18 gün	21 gün	29 gün	-
Mart 2020	24 gün	11 gün	31 gün	-
AÇIKLAMA	4 ayda 83 gün mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmış.	Sanayi kaynaklı hava kirliliği yönetmeliğine göre 31.10-31.03. tarihleri arasındaki ortalama değer 20 µg/m ³ olmalı ancak söz konusu tarihler arasındaki ortalama:145.24 µg/m ³	Tüm günler mevzuatta belirlenen limit değerleri aşılmış...Max 10 mg/m3	Mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmış.

26

Elbistan K.MARAş	PM10 50µg/m ³ (günlük)	SO2 125µg/m ³ (günlük)	CO 10 mg/m3 (günlük)	NOx 250 µg/m ³ (saatlik)
Aralık 2019	31 gün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
Ocak 2020	31 gün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
şubat 2020	22 gün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
Mart 2020	16 gün	-	Cihaz veri kaydetmemiş	-
AÇIKLAMA	4 ayda 100 gün mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmış.			Mevzuatın belirlediği sınır değer aşılmış

Muğla'da kömürlü termik santrallerin bulunduğu Kemerköy, Yatağan ve Yerköy'deki hava kalitesi istasyonları hiç çalıştırılmamış.

SALGIN DÖNEMİNDE SU VE HAVA KİRLİLİĞİNİN İNSAN SAĞLIĞINA ETKİLERİ

Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde Covid-19 hastalığının tüm dünyayı etkisi altına alması nedeniyle pandemi ilan edilmesi sonrasında, çevre kirliliği ve buna bağlı olarak oluşan iklim değişikliğinin söz konusu hastalıkla bağlantısının olup olmadığı hususu kafalarda soru işaretleri oluşturmuştur. Covid-19 virüsünün oluşmasını ve hızla yayılmasını iklim değişikliğinin tetiklediğine dair bir kanıt olmamakla birlikte çevre kirliliğinin türler arası ilişkileri değiştirdiği ve bunun enfeksiyon risklerini arttırdığı bilim insanlarınca yıllardır dile getirilmektedir. Çevre kirliliğinin etkileri ile ormansızlaşma ve buzulların erimesi, canlıların yaşam alanı kaybı nedeniyle göç etmesine, yeni türlere temas etmesine ve dolayısıyla patojenlerin yeni türlere yerleşmesine fırsat doğurmuştur.

Çevre dünya üzerinden yaşamlarını sürdüren canlıların hayatları boyunca ilişkilerini sürdürdüğü dış ortamdır. Çevre bize geçmişten kalan bir miras değil, korunması ve gelecek nesillere de bırakılması gereken en değerli varlıktır. Çevre kirliliği, dünya üzerinde yaşayan canlı ve cansız varlıkları olumsuz yönde etkileyen, onların üzerinden yapısal bozulmalar meydana getiren olayları kapsar. Bu varlıkların etkileşim içerisinde olduğu hava, su ve toprağa niteliklerini bozan yabancı maddelerin karışması çevre kirliliğine sebep olmaktadır. Çevre kirliliği yüzünden 17.yy'dan bu yana en az 112 memeli hayvan ve 94 kuş türünün soyu tükenmiştir. Çevre kirliliğinin azalmaması durumunda birçok hayvan türü de soylarının tükenmesi tehlikesiyle karşı karşıyadır. Çevre kirliliğinin en önemli iki konusu hava ve su kirliliğidir:

HAVA KİRLİLİĞİ

Sanayileşmenin sonucunda günümüzde birçok sanayi tesis kurulmuştur ve kurulmaya da devam etmektedir. Bu tesislerin bacalarından ise insanların ve diğer canlıların sağlıklarını olumsuz olarak etkileyen zehirli gazlar atmosfere salınmaktadır. Hava kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri, atmosferde yüksek miktardaki zararlı maddelerin solunması sonucu ortaya çıkar. İnsanların sağlıklı ve rahat yaşayabilmesi için teneffüs edilen havanın mutlaka temiz olması gerekir. Havanın doğal yapısını bozan ve kirleten maddelerin başka bir deyişle kirlı havanın solunması, özellikle akciğer dokularını tahrip edici ve öldürücü olabilmektedir. Solunum yolu ile alınan hava içerisindeki parçacıklar ve duman, teneffüs esnasında yutulur ve akciğerlere kadar ulaşır. Dünya Sağlık rgt raporuna göre her yıl 1,7 milyon insan sağlıksız hava kirliliği sebebiyle kansere yakalanırken, 4,2 milyon insan ise hayatını kaybetmektedir.

28 Hava kirliliğine neden olan ve insan sağlığını etkileyen başlıca faktörler;

Kükürt Oksitler(SOX): Hava kirleticisi emisyonların en yaygın olanı kükürtdioksit (SO₂) dir. Atmosfere salınan kükürtdioksitin tamamına yakını fosil yakıtların kullanımından kaynaklanmaktadır. Solunan yüksek konsantrasyondaki kükürt dioksitin %95'i üst solunum yollarından absorbe olur. Bunun sonucu olarak, bronşit, anfizem ve diğer akciğer hastalık semptomları meydana gelir.

Azot Oksitler(NO_X): Atmosferdeki azot oksitinin bulunuşu yaklaşık taşıt egzozu ve sabit yakma tesislerinden dolaydır. Bu gazlar atmosferde doğal gaz çevrimine girerek, asit yağmurlarına, su havzalarında ve gllerde nitrifikasyona sebep olmaktadır. Dünyanın birçok yerinde yapılan araştırmalar göstermiştir ki azot oksitler akciğerlerde fonksiyon bozukluğuna ve biyokimyasal değişimlere sebep olmaktadır. Ülkemizde azot oksit kirliliğinin son yıllarda artmasının en önemli nedeni son yıllarda sayıları ve kapasiteleri artan doğalgaz elektrik santralleridir.

Karbon Monoksit(CO): Karbon monoksit ortamdaki oksijen kapasitesini azaltması sonucunda kandaki oksijen yetersizliği nedeniyle kan damarlarının çeperleri, beyin kalp gibi hassas organ ve dokularda fonksiyon bozuklukları meydana gelmesine neden olur. Karbon monoksit kirliliğinin en önemli sebebi katı yakıtlı termik santraller

ve evlerde gelişi güzel kullanılan kalorisi düşük kömürlerdir.

Partikül Maddeler(TOZ): Sanayi kaynaklı partikül maddelerin en önemli nedeni çimento fabrikaları ve termik santrallerdir. Etken maddesine göre birçok farklı bileşenden oluşabilen olan partikül maddeler akciğerdeki nemle bileşerek aside dönüşmektedir. Partikül maddeler, akciğere kadar ulaşıp, kanın içindeki karbon dioksitin oksijene dönüşümünü yavaşlatmakta buda nefes darlığına neden olmaktadır. Bu durumda oksijen kaybının giderilebilmesi için kalbin daha fazla çalışması gerektiği için kalp üzerinde ciddi bir baskı oluşturmaktadır. Partikül maddelerin sağlık üzerine etkileri akuttan daha çok kroniktir.

Ağır metaller: Atmosfer kirliliğinin bir bölümünü oluşturan metaller; fosil yakıtların yanması, endüstriyel işlemler, metal içerikli ürünlerin insineratörlerde yakılması sonucunda ortama yayılırlar. İnsan sağlığını geniş çapta olumsuz yönde etkileyen metaller arasında atmosferde yaygın olarak bulunan; Kurşun, Kadmiyum, Nikel, Civa metalleri ve asbest önem taşımaktadır. Ağır metallerin en önemli özelliği özel bir destek olmadan vücudun boşaltım yolları ile [böbrek, karaciğer, bağırsak, deri vs.] atılamazlar. Bu nedenle vücutta birikirler ve etkili dozlara ulaşıncaya kadar hastalıklara ulaşırlar.

Hava kirliliğinin insan sağlığına olumsuz etkisi üzerine en belirgin örnek; büyükşehirler gibi insan yoğunluğu ve turizm kenti olmamasına rağmen, solunum yolu rahatsızlığı olanları daha çabuk etkilediği gerçekliği olan COVID-19 hastalığına yakalanma ve söz konusu hastalıktan ölüm oranının yüksekliği ile Zonguldak ilidir. Zonguldak yer altı madencililiğinin yoğun olduğu ve kömür tozu püskürten 7000 MW kurulu güçte [ülke kurulu gücünün % 10'u] termik santrale sahip bir şehirdir. Düşündürücü olan durum; ülkemizde hava emisyonundan kaynaklı oluşacak emisyonlar için Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'nde sınır değerler belirlenmiş olup sınır değerleri aşması durumunda cezai müeyyidelerin ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığının Sürekli Emisyonları Ölçüm Sistemleri Tebliği kapsamında sanayi tesislerinin Sürekli Emisyonları Ölçüm Sistemleri kurma yükümlülüğü çerçevesinde emisyon değerlerinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca online olarak izleniyor olmasına rağmen söz konusu bu tesisler faaliyetlerine devam edebilmektedir.

SU KİRLİLİĞİ

30

Canlı organizmayı oluşturan hucrerin yaşam faaliyetlerini devam ettirebilmeleri için en başta suya ihtiyaçları vardır. Su yaşam için en zorunlu maddelerden birisi. Teknolojinin gelişmesine paralel olarak çeşitli sentetik maddelerin ve diğer toksik kimyasalların hayatımızda yer almasıyla su kirlenmeye başlamıştır. Günümüzde su kirliliğinin ciddi bir hızla artmasının en önemli nedenleri arasında artıma tesislerinin yeterli düzeyde olmaması gelmektedir. Şehir kanalizasyonlarının ve fabrika atıklarının su kaynaklarına deşarj olması su kirliliğinin oluşmasındaki en önemli nedendir. Su kirliliğinin insan ve evre üzerine birçok olumsuz etkisi vardır. Korona salgınının kanalizasyon ve içme suyu ile bulaşma ihtimali üzerine henüz tatmin edici çalışmalar yapılmamıştır.

Su kirliliği öncelikle insanları yeterli temiz suya ulaşmadan mahrum bırakır. Bu durumun sonucu olarak da yetersiz hijyen uygulamaları bir çok hastalığın önünü açmaktadır.

Kirli su kullanımı hepatit, kolera ve ishal gibi hastalıklara neden olmaktadır.

Kirli sular sucul ortamda alglerin çoğalmasına neden olur. Alglerin çoğalması, balıkların ve denizde yaşayan diğer canlıların oksijen alımlarını engeller ve ekosistemi olumsuz etkiler.

Kirli sular akarsu, gl ve deniz gibi sucul ortamlardaki canlıların yaşamlarını olumsuz etkiler

Zehirli suların doğada serbest halde dolaşması, toprağı zehirler ve özellikle yeraltı sularını kirletir. Toprağın zarar görmesi, tarım ürünlerinin de bünyesinde zehirli maddeleri barındırmasına sebep olur.

Su kirliliği yaşanan iklim değişikliği ve küresel ısınma nedeni ile su kaynaklarına ihtiyacımızın ciddi anlamda artacağı ilerleyen günlerde hayatı en çok tehdit eden faktörlerden biri olacaktır. Türkiye çevre mevzuatında Su Kirliliği ve Kontrolü yönetmeliği ve ilgili onlarca tebliğ olmasına rağmen uygulamada yaşanan eksikliklerden (hatta mevzuatın uygulanmaması durumu söz konusu) kaynaklı birçok sulcul ortamda biyolojik yaşam bitmiş ya da azalmıştır.

İçme suyu, atıksu ve kanalizasyon şebekesinde ortaya çıkabilecek Covid-19 riskine karşı Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan raporda verilen bilgiler endişe vericidir. Rapora göre ülke genelindeki 603 atıksu arıtma tesisinden sadece 53'ünde dezenfeksiyon ünitesi bulunduğu, fiilen sulamada kullanılan 221 tesisten, 42'sinde dezenfeksiyon ünitesi olduğu ve 42 dezenfeksiyon ünitesinden de sadece 13'ünün çalıştırıldığı belirtilmektedir. Bu veriler sadece salgın açısından değil her açıdan insan sağlığının nasıl bir tehlike altında olduğunu göstermektedir. Bu konuda çalışmaların bir an önce yapılması gerekmektedir.

Anayasanın 56. Maddesinde düzenlenen sağlık hakkı, tek başına değil çevre ile bağı kurularak sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı olarak düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de kararlarında sağlık hakkını sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı ile bağlantılı bir biçimde değerlendirmektedir. Ancak dinamik bir gelişim süreci içinde bulunması gereken ülkemiz çevre hukuku uygulamadaki eksikler ve rant ekonomisi amaçlı projeler nedeniyle işlevsiz kalmaktadır. Bu durum havamızın, toprağımızın, suyumuzun kirlenmesi, insanların sağlığının bozulması ve birçok canlı türünün yok olmasına neden olmaktadır.

HALKEVLERİ EKOLOJİ ÇALIŞMA GRUBU

halkevleri